

ХОДИРЄВА О.О.

асистент кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин, Національний технічний університет «Харківський Політехнічний інститут», м. Харків, Україна

РИНОК ПРАЦІ УКРАЇНИ В ВІЙСЬКОВИЙ ЧАС: ГОЛОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМКИ ВІДНОВЛЕННЯ

Повномасштабна війна призвела до гуманітарної кризи та активного переміщення населення, у тому числі за кордон, що визначатиме демографічний розвиток і ситуацію на ринку праці впродовж багатьох років. Падіння економіки зумовило зростання безробіття, рівень якого у 2 кварталі 2022 року становив близько 35%. Стрімкий ріст безробіття відбувся через глибокий спад економічної активності та втрату робочих місць мігрантами з прифронтових територій, які потребують працевлаштування. За прогнозами НБУ надалі безробіття поступово знижуватиметься, проте залишатиметься вищим за свій природний рівень через довгострокові наслідки війни. Високий рівень безробіття та зниження економічної активності призвело до істотного зниження доходів населення. За прогнозами НБУ навіть у 2024 році зарплати з урахуванням інфляції не досягнуть довоєнного рівня. Суттєве зниження економічної активності призвело також до різкого зниження доходів населення. Надалі з відновленням економіки та поживавленням попиту на робочу силу номінальні зарплати швидко зростатимуть і перевищать довоєнний рівень вже у 2023 році. Утім, з урахуванням інфляційних процесів реальні зарплати наприкінці 2024 року все ще будуть нижчими за довоєнний рівень[1].

Кількість вакансій на ринку праці значно скоротилась практично в усіх сферах, включаючи ІТ-сферу. Значних змін зазнала і пріоритетність вакансій. Найбільше пропозицій щодо роботи пропонується серед

торгівлі. В десятку сфер із найбільшою кількістю вакансій також ввійшли: видобувна сфера, сільське господарство, сфера фінансів, медицина, фармацевтика, аптеки, продукти харчування, значно зменшилися пропозиції керівних посад та топ менеджерів, натомість набирають свою актуальність робітничі професії. Це вказує на початок так званої «Епохи роботодавця» [2].

Кількість внутрішніх переселенців на кінець серпня 2022 року досягла 6,9 млн. осіб, яких переважно прийняли до себе західні області України. Туди ж відбулася релокація підприємств для ведення бізнесу в безпечних умовах. Таким чином відбувалися зміни регіональних тенденцій ринку праці. Наприклад, в п'ятірку областей з найбільшою кількістю вакансій вперше потрапили Івано-Франківська та Полтавська області, а Харківська область з трійки лідерів по Україні опустилась на вісімнадцяте місце та відзначилась найнижчим в країні рівнем пропонуємої у вакансіях заробітної плати [3]. Крім того зсуви на регіональних ринках праці, зумовлені внутрішніми мігрантами, через специфіку значно більшого відсотку зайнятості у промисловості у східних областях України у порівнянні із західними та центральними областями. Це підсилює вже наявні диспропорції між попитом та пропозицією робочої сили, навіть з урахуванням релокації частини підприємств.

За даними міністерства економіки серед українців, які виїхали за межі країни від війни близько 3 млн. осіб працездатного віку [4]. Частина з цих людей вже не планує повертатися. Схожа ситуація і в бізнесі, який зумів релокуватися за кордон. Це призвело до значної надходжень до державного бюджету, втрати робочих місць та, найголовніше, до втрати висококваліфікованих фахівців. Безперечно людський капітал є одним із ключових факторів післявоєнного відновлення держави. Саме тому програми відновлення та подальшого розвитку ринку праці повинні плануватися завчасно та на перспективу і розвиватися в декількох напрямках. На нашу думку вони мають включати до себе:

1. Програми спрямовані на забезпечення зайнятості і стабільного доходу, для тих громадян, які втратили робочі місця через війну.
2. Програми реконструкції економіки та забезпечення умов розвитку регіонів, найбільш постраждалих від бойових дій.
3. Програми спрямовані на мотивування до повернення працездатних громадян з закордону .
4. Програми перекваліфікації та підвищення кваліфікації існуючих працівників та програми підтримки зайнятості молоді.
5. Програми сприяння розвитку малого та середнього бізнесу.
6. Програми залучення іноземних інвестицій для підтримки бізнесу, грантові програми для інноваційного бізнесу.

Як висновок можна сказати, що в умовах військового часу ми спостерігаємо різкі зсуви українського ринку праці. Оскільки людський потенціал є запорукою для успішного існування та відновлення держави, необхідно докласти максимальних зусиль для його збереження. Таким чином, хоча є неможливим спрогнозувати тривалість військових дій та масштаб руйнувань, необхідно вже зараз розробляти програми відбудови української економіки у післявоєнний період, тим самим створити передумови для повернення громадян, що виїхали за кордон.

Список літератури:

1. Національний банк України. У 2023 році інфляція почне знижуватися, а економіка повернеться до зростання – Інфляційний звіт. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/u-2023-rotsi-inflyatsiya-pochne-znijuvatisya-a-ekonomika-povernetsya-do-zrostannya--inflyatsiyniy-zvit> (дата звернення: 08.12.2022).
2. Любомудрова Н., Гойчук В. Зміни на ринку праці в умовах воєнного стану та перспективи післявоєнного відновлення. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40.
3. Ринок праці України після півроку війни - European Business Association. European Business Association. URL: <https://eba.com.ua/rynok-pratsi-ukrayiny-pislya-pivroku-vijny/> (дата звернення: 08.12.2022).
4. Понад 6,4 млн працездатних українців перебувають за кордоном – Мінекономіки - ПолітДумка. ПолітДумка. URL: <https://politdumka.kiev.ua/economics/ponad-64-mln-pracezdatnih-ukrayinciv-perebuvaют-za-kordonom-minekonomiki/> (дата звернення: 08.12.2022).